מעשה אבות סימן לבנים - המשך

אמנם לבסוף נתברר כמה עמקו מחשבותיו ית"ש ויתעלה, דלמעשה אחרי שמצרים אספו ולקטו את כל הממון שבעולם, אזי כשכלל ישראל יצאו ממצרים, הם יצאו משם ברכוש גדול מאד כשכל רכושם הרב אשר צברו המצריים במהלך כל אותם שנות הרעב הגיע בסוף לישראל, ואיתברר למפרע שכל הרעב היה לטובה גדולה לישראל.

וזהו הכוונה, **אשר התעללתי במצרים, וכפירוש רש"י שחקתי**, דהיינו מלשון **השעה משחקת לו**. והוא, שהגדיל הקב"ה את מצרים ונתרבה ממונם ורכושם, אמנם לבסוף הכל היה בעבור ולטובת כלל ישראל. עכת"ד החתם סופר.

וזה היה ממש **סימן לבנים ממעשה אברהם אביהם**, שגם הוא ירד למצרים מפני הרעב והיה נראה כמו רעה גדולה בשבילו, ולבסוף התברר שהוצמח לו טובה גדולה מזה, שנתעשר במצרים בעושר עצום ורב.

* * *

מצרים לא לקחו מאברהם אבינו את המתנות והרכוש הרב

ועוד יש להוסיף, דהנה על הפסוק (בראשית י"ג א') **'ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה'**, מדייק הרמב"ן במש"כ **'וכל אשר לו'**, וכ' שזה בא להודיע שבעת שיצא אברהם אבינו ממצרים, לא נטלו ממנו המצריים דבר מכל המתנות הגדולות שנתנו לו בעבור שרה כשנלקחה לבית המלך, ולא אמרו רמיתנו ומתנה בטעות היא, וזה מעשה נס, ע"כ.

והיינו דפרעה נתן המתנות לאברהם אבינו בעבור שאמר לו ששרה היא אחותו, ולכך לקחה פרעה לביתו, ונתן בעבור כך מתנות לאברהם אבינו. אמנם לבסוף איתברר ששרה הייתה אשתו של אברהם אבינו ולא אחותו, והחזירה פרעה לאברהם אבינו (לאחר שקיבל הנגעים), והיה יכול לטעון פרעה ולומר לאברהם, שהוא נתן את המתנות רק על דעת זה ששסבר ששרה אחותו היא, אמנם לבסוף כשנתברר ששרה אשתו היא ורימה אותם, הרי היה צריך פרעה ליקח ממנו את המתנות שנתן לו מתחילה. וע"ז אמר הכתוב, דנס היה שם, ולא ביקש פרעה את המתנות בחזרה מאברהם אבינו.

אברהם אבינו לא החזיר המתנות דסבר דמגיע לו זאת בשורת הדין

ומה טעם אכן לא החזיר אברהם אבינו את המתנות הוא בעצמו דלכאו' נתנו אותם לו בטעות, אלא דהוא סבר שמגיע לו הממון והמתנות מצד הדין, מכיוון שביישו פרעה שגנב ממנו את אשתו, ובשורת הדין מגיע לו כל זה בעבור הבושה שאירע עמו.

והגם שהוא אמר לפרעה ששרה אחותו היא, ולכך לכאורה יש טענה מוצדקת לפרעה למה לקח את שרה, מכיון שחשב באמת שהיא אחותו. אלא דמה טעם אמר אברהם אבינו על שרה שהיא אחותו, אלא משום פיקוח נפש שחשש שמא יהרגו אותו כשידעו ששרה היא אשתו וכלשון הכתוב (כאן י"ב י"ב) **'והיה כי יראו אותך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו'**. והיה לפרעה לדעת ולהבין זאת, שיתכן שבאמת שרה היא אשתו ורק חושש שמא יהרגוהו ולכך אומר ששרה היא אחותו, והיה מוטל עליו לדייק ע"ז קודם שלקח אותה.

[וכמו שמובא בגמ' במסכת בבא קמא (צב.) לגבי **מעשה אבימלך** המובא בפרשתן, שלקח אבימלך את שרה לביתו אחר שהבין ששרה היא אחותו של אברהם אבינו, וטען אחר כך אבימלך כלפי שמיא להצדיק את עצמו ואמר, הגוי גם צדיק תהרוג, בתמיה, הלא הוא אמר לי אחותי היא והיא גם היא אמרה אחי הוא, ואומר שם הש"ס, דהיה שם טענה כלפי אבימלך, **דאכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתיה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו, אשתך היא, אחותך היא?** ומזה ששאלו אותו על עסקי אשתו, הבין שצריך הוא לשנות ולומר שהיא אחותו ולא אשתו, דהיינו שהיה אבימלך אשם בזה שהוכרח אברהם לומר על שרה שהיא אחותו מכח התנהגותו הגרוע של אבימלך, יעו"ש].

אמנם פרעה לא שת לבו למחשבה זו, ואף על פי כן לקח את שרה אשתו, הרי היה בזה בושת גדול, והיה לפרעה להיקנס על זה, ולכך נשאר הממון אצל אברהם אבינו על פי שורת הדין.

אברהם אבינו רצה שלא יאמרו עליו שאינו דובר אמת

ונוכל לומר עוד, שאברהם אבינו לקח הממון של מצרים בדווקא, מכיון שרצה שלא יוציאו לעז עליו, ושלא יאמרו העולם שאברהם אבינו משקר בדיבורו ואינו דובר אמת, ואמר על שרה שהיא אחותו.

אכן בזה שהלך משם עם כל הממון והמתנות, הרי הראה בזה שהוא לוקח הממון משום שסובר שזה מגיע לו על פי שורת הדין, והנה איזה שורת הדין יש בזו, אלא דפרעה ביישו בזה שלקח את אשתו, ומגיע לו הממון משום בושת. ואפילו שהיה לפרעה טענה שלקח את שרה בגלל דיבורו של אברהם אבינו שאמר אחותו היא, אלא דהיה לו להבין שטען כך משום פיקוח נפש, וכיון שכך, הרי ביישו ולכך מגיע לו ממון על פי שורת הדין. יוצא דבזה שלקח אברהם אבינו את ממון מצרים, נתוודע לכולם ששינה בדיבורו רק משום פיקוח נפש, אמנם תמיד וודאי שהוא איש אמת ועומד תמיד בדיבורו.

ולכן יובן שפיר, שממון סדום ועמורה לא לקח כלל אחרי המלחמה שערך אתם, וכלשון הכתוב (כאן י"ד כ"ב - כ"ג) **ויאמר אברם אל מלך סדום הרמותי ידי אל ה' א-ל עליון קונה שמים וארץ. אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך.** דמכיון שלא היה לו בזה שום עניין וסיבה ליטול מהם את ממונם לא לקח מהם, מה שאין כן בממון מצרים וכאמור.

כלל ישראל יצאו ממצרים ברכוש גדול בשורת הדין

והסימן לבנים שהיה במעשה אבות הזה הוא, דהרי צאצאיו של אברהם אבינו יצאו ממצרים ברכוש גדול, ובזה היה ג"כ מקום לומר שהם לקחו אותם בגניבה שהרי הם רק שאלו אותם מהמצריים וממילא היה עליהם להחזירם, אבל למעשה זה אינו כן דממון זה הגיע להם ע"פ **שורות הדין**, כי הגיע להם שכר פעולתם על כל השנים שעבדו לפרעה במצרים, וכמו פועל שמגיע לו שכר פעולתו על כל פעולה שפעל.

וכמאמרם ז"ל **בסנהדרין** (צ"א.), שפעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון, אמרו לו הרי הוא אומר (שמות י"ב ל"ו) **'וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום**, תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו (שיחזירו ישראל כל הממון שנטלו ממצרים), אמר גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהן לפני אלכסנדרוס... נתנו לו רשות והלך ודן עמהן, אמר להן, מהיכן אתם מביאין ראייה, אמרו לו מן התורה, אמר להן אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן התורה שנאמר (שמות י"ב מ') **ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה**, תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה (שהמצריים חייבים לשלם לישראל שכר פעולתם על כל מה שעבדו למצרים), עיי"ש. הרי שהגיע לישראל שכר פעולה על כל פעולתם שפעלו במצרים.

והרי זו ממש כמעשה אברהם אביהם, **שבפשטות היה נראה** שיצא ממצרים עם ממון שאינו שלו, אכן באמת הממון הגיע לו בשורת הדין בעבור הבושת שהיה לו, וכך גם בכלל ישראל בעת שיצאו ממצרים **היה נראה** שכאילו גונבים את מצרים ונוטלים ממון שאינו שלהם, אמנם למעשה הרי זה הגיע להם על פי שורת הדין ומשום שכר פעולת פועל.